

Tekoälyn hyödyntäminen hallintomenettelyssä – hankkeen asettaminen

Asettaminen

Oikeusministeriö on tänään asettanut esiselvityshankkeen, joka koskee tekoälyn hyödyntämisen oikeudellisia edellytyksiä hallintomenettelyssä ja siihen liittyviä lainsäädännön muutostarpeita.

Toimikausi

10.12.2025–31.12.2027.

Tausta

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan *”Suomi on teknologinen edelläkävijä, joka hyödyntää digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuudet täysimääräisesti, ihmiset mukana pitäen. [...] Hallitus toteuttaa tarvittavat kansalliset lainsäädäntömuutokset, joilla uusia teknologioita ja digitalisaatiota voidaan hyödyntää täysimääräisesti julkishallinnon toiminnassa.”* Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että: *”Hallitus mahdollistaa tekoälyn avulla tehtävät automaattiset viranomaispäätökset.”*

Hallitusohjelman tavoitteita on pyritty edistämään valtiovarainministeriön asettamassa Digitalisaation ja tiedon liikkuvuuden esteiden purkamisen hankkeessa (VM097:00/2024). Hankkeessa on tunnistettu, että tekoälyn hyödyntäminen hallintopäätösten automatisoinnissa voisi edellyttää myös lakimuutoksia, mutta näitä lakimuutostarpeita ei arvioitu hankkeessa tarkemmin. Viranomaisilta ei tuon hankkeen yhteydessä vielä noussut laajemmin konkreettisia tarpeita hyödyntää tekoälyä

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

päätöksenteossa. Hankkeessa on kuitenkin tunnistettu, että tekoälyn ja sen hyödyntämisen yleis-työssä julkisessa hallinnossa, tulisi selvittää tarkemmin myös tekoälyn hyödyntämiseen päätöksenteossa liittyviä oikeudellisia reunaehtoja.

Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa automaattisen päätöksenteon julkishallinnossa, kun kyse on sääntöpohjaiseen automaatioon ja ohjelmistorobotiikkaan perustuvasta päätösaunaaatiosta. Tällaiset järjestelmät toimivat ennalta määriteltyjen sääntöjen ja ehtojen mukaisesti ilman autonomista päättelyä. Automaattisesta päätöksenteosta julkisessa hallinnossa on säädetty hallintolaissa ja tiedonhallintalaissa (HE 145/2022 vp, 487/2023). Käytännössä on katsottu tarkoittavan, että hallintolain ja tiedonhallintalain voimassa olevan sääntelyn perusteella asiaa ei voida ratkaista sellaisella tekoälyjärjestelmällä, jonka toiminta on enemmän tai vähemmän autonomista.

Viranomaisen päätöksentekoon tekoälyn hyödyntämisen näkökulmasta liittyvää keskeistä sääntelyä on perustuslaissa ja hallinnon yleislainsäädännössä, kuten hallintolaissa (434/2003), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019, tiedonhallintalaki), yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, julkisuuslaki), EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa (EU) 2016/679, sekä EU:n tekoälysäädöksessä (EU) 2024/1689.

Tekoälyn avulla tehtävään päätöksentekoon liittyy laajojen valtiosääntöoikeudellisten kysymysten arviointia. Perustuslain näkökulmasta arvioitavaksi tulevat ainakin perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatteesta säädetty, 6 §:ssä turvattu yhdenvertaisuus, 10 §:ssä turvattu yksityiselämän ja henkilötietojen suoja, 12 §:n 2 momentissa turvattu julkisuusperiaate, 21 §:ssä turvattu oikeusturva ja hyvä hallinto, 118 §:ssä virkavastuusta säädetty ja 124 §:ssä julkisen hallintotehtävän antamisesta muun kuin viranomaisen hoidettavaksi säädetty.

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena on arvioida, millä oikeudellisilla edellytyksillä tekoälyä olisi mahdollista hyödyntää julkisessa hallinnossa viranomaisen hallintomenettelyn eri vaiheissa. Arviointiin sisältyy tarkastelu tekoälyjärjestelmien hyödyntämisen oikeudellisista edellytyksistä hallintoasian vireilletulosta asiankäsittelyn päättävän ratkaisun tekemiseen. Samalla arvioidaan, mitä mahdollisia säädösmuutoksia tekoälyjärjestelmien

hyödyntäminen hallintomenettelyn eri vaiheissa edellyttäisi. Arviointiin sisältyy tarkastelu siitä, mil-loin tekoälyn hyödyntäminen hallintomenettelyssä ennen asian ratkaisemista voisi edellyttää uutta sääntelyä. Arvioinnissa otetaan huomioon perustuslaista, hallinnon yleislaeista sekä yleisestä tietosuojasetuksesta ja tekoälyasetuksesta seuraavat vaatimukset.

Tehtävät

Hankkeessa laaditaan esiselvitys.

Hankkeessa toteutetaan sidosryhmäkuulemisia. Työ perustuu osin hallinnosta saatavien käytötapausesimerkkien arvioinneille.

Hankkeen aikana kuullaan asiantuntijoita.

Hankkeessa tuotetaan väliraportti työn etenemisestä ja hallinnosta saaduista käytötapausesimerkeistä vuoden 2026 loppuun mennessä.

Esiselvityksestä järjestetään lausuntokierros. Esiselvityksen johtopäätösten ja lausuntopalautteen perusteella arvioidaan erikseen tekoälyn hyödyntämistä hallintomenettelyssä koskevan lainsäädäntöhankkeen toteuttamistarvetta.

Organisaatio

Vastuuhenkilö

Erityisasiantuntija Mariia Suominen, oikeusministeriö

Muut henkilöt

Erityisasiantuntija Miikka Hiltunen, oikeusministeriö

Erityisasiantuntija Eerika Majamaa, oikeusministeriö

Asiantuntija Maisa Meritähti, oikeusministeriö

Lainsäädäntöneuvos Niklas Vainio, oikeusministeriö

Neuvotteleva virkamies Antti Helin, valtiovarainministeriö

Erityisasiantuntija Elina Takamäki, valtiovarainministeriö

Osastopäällikkö

Johanna Suurpää

Yksikönpäällikkö

Tia Möller

Jakelu Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus ja tietosuoja –yksikkö
Julkisoikeusyksikkö

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö
Valtiosihteeri Teija Makkonen
Erityisavustaja Annika Hoffrén
Oikeusministeriön viestintä

VN/36447/2025-OM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: